

Рецензія на дисертаційне дослідження
Карук Інни Василівни
на тему «Експериментування як вид діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середина ХХ – початок ХХІ століття),
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами.
Актуальність проблеми дослідження зумовлена соціальним замовленням суспільства на випускника закладу дошкільної освіти, який оволодів компетентностями, сформованими у процесі колективної й індивідуальної творчої діяльності, здатен вирішувати інтелектуальні завдання, а також створенням умов для особистісного розвитку дитини та її успішної соціалізації. У дошкільної освіти виникають нові цілі, змінюється зміст освіти й технології навчання, розробляються нові форми й методи організації освітнього процесу

В умовах інформатизації суспільства, в контексті запровадження Базового компонента дошкільної освіти (2021 р.), технології розвитку інженерного мислення дитини «STREAM» рецепція педагогічного досвіду середини ХХ – початку ХХІ століття щодо організації експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України є дуже актуальною.

Дослідження виконано у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (0119U102999) та кафедри дошкільної освіти «Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах інтеграції України в Європейській освітній простір» (0121U109684). Тема дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 25.10.2017 р.) та узгоджена на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових

досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 24.09.2019 р.)

Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Дисертантка чітко визначила мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, що стало підґрунтям успішного наукового пошуку й якісно вплинуло на одержані результати. Положення про наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дослідження підкріплені змістом роботи; публікації автора повністю відображають зміст дисертаційного дослідження.

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, здійснено аналіз проблеми розвитку та становлення експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України середини XX – початку XXI століття; виявлено чинники, що впливали на розвиток змісту і форм реалізації дитячого експериментування: зовнішні (суспільно-політичні, ідеологічні, соціально-культурні) та внутрішні (науково-педагогічні парадигми, авторські концепції дослідницько-експериментальної діяльності дошкільників); виокремлено етапи становлення експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України середини XX – початку XXI століття в історичній послідовності: I період (1947-1990 рр.) – відбудова дошкільного виховання, поява дефініції «дитяче експериментування»; II період (1991-2000 рр.) – перебудова, розвиток дошкільного виховання та експериментальної діяльності дітей дошкільного віку, програмотворення; III період (2001-2021 рр.) – демократизація дошкільної освіти та стрімке впровадження експериментування в освітню діяльність дітей; узагальнено досвід організації експериментальної діяльності дітей раннього та дошкільного віку в досліджуваний період; уточнено зміст ключових понять: «діяльність», «дитяче експериментування», «дослід», «дослідницька діяльність»,

«дослідницько-експериментальна діяльність», «експеримент», «експериментальна діяльність», «спостереження»; *додовнено* історико-педагогічні відомості про специфіку організації експериментальної діяльності дітей у вітчизняній педагогічній науці; *подальшого розвитку* набуло обґрунтування доцільності впровадження експериментування як типу діяльності дітей під час вивчення усіх освітніх напрямів у закладах дошкільної освіти.

До актуальної науково-дослідної площини введено маловідомі архівні джерела, пов'язані з дослідженням проблем становлення експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середина ХХ – початок ХХІ століття).

Практичне значення результатів дослідження полягає в узагальненні матеріалів і висновків, які сприяють збагаченню історико-педагогічних знань, розширенню джерельної бази з окресленої проблеми, поглибленню змісту дисциплін «Історія педагогіки», «Основи природознавства з методикою викладання», «Соціоігровий практикум», «Методика формування компетентностей за освітнім напрямом «Гра дитини». Основні положення та висновки проведеного дослідження висвітлено в практикумі «Дитяче експериментування в закладах освіти» для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта. Початкова освіта» (2021) і впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх вихователів під час вивчення вибіркової початкової дисципліни «Дитяче експериментування в закладах освіти» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Проведено 3 майстер-класи для педагогів, що висвітлюють тематику дослідження: «Я досліджую світ» під час Всеукраїнського практичного семінару «Результати запровадження STREAM-освіти дошкільників та пріоритети STEM-освіти молодших школярів» (Вінниця, 2019); «Вітражні дива. Гутництво» (Вінниця, 2020); «Незвичайне у звичайному» (Вінниця, 2022). Основні результати можуть бути використані в сучасних умовах реформування дошкільної

освіти, під час розробки підручників і посібників з педагогіки дошкільної освіти, методичних рекомендацій для студентів закладів вищої освіти та для вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка від 24.06.2022 р.), Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (довідка № 01-09/160 від 08.06.2022 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/86 від 08.06.2022), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/15 від 22.06.2022 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 209 від 07.06.2022 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 685 від 07.06.2022).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У вступі правильно, чітко і конкретно виписано методологічний апарат дослідження, при цьому мета й завдання погоджено зі структурою та висновками роботи, а здійснений огляд проблеми дозволив представити здобуті результати.

У першому розділі на основі аналізу наукових джерел здійснено дефінітивний аналіз ключових понять дослідження: «діяльність», «дитяче експериментування», «дослід», «дослідницька діяльність», «дослідницько-експериментальна діяльність», «експеримент», «пошуково-дослідницька діяльність», «спостереження». Проведено аналіз основних нормативних документів, що визначали й коригували розвиток експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середина XX – початок XXI століття). На основі об'єктивних критеріїв обґрунтовано періоди становлення й розвитку експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середини XX – початок XXI століття).

У другому розділі обґрунтовано і охарактеризовано особливості організації дитячого експериментування як виду діяльності дітей у

дошкільній педагогіці України (середина XX – початок XXI століття). Визначено провідні тенденції першого періоду (1947-1990 рр.), визначальні характеристики другого періоду (1991-2000 рр.), провідні особливості третього періоду (2001-2021 рр.) організації експериментування як виду діяльності дітей у дошкільній педагогіці України

У третьому розділі подано огляд творчого досвіду вихователів щодо впровадження експериментування як типу діяльності дітей в закладах дошкільної освіти України в умовах сьогодення. Розроблено методичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти щодо організації дитячого експериментування.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Результати дослідження висвітлено в 29 наукових публікаціях автора (14 – одноосібних): 9 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б, 8 статей у зарубіжних наукових виданнях, 2 статті в Index Copernicus, 6 праць у збірниках матеріалів наукових конференцій та періодичних виданнях, 3 практикуми, 1 програма для дітей дошкільного віку.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. У третьому розділі свого дисертаційного дослідження авторка описує власний досвід імплементації ідеї дитячого експериментування в контексті роботи над міжнародним проєктом Еразмус +. Робота мала б значно вищий рівень теоретичного узагальнення і практичної значущості за умови більш детального розкриття відповідних методичних прийомів реалізації практики дитячого експериментування в ЗДО.
2. Вважаємо, що робота збагатилася б, якби Карук І.В., аналізуючи закордонний і вітчизняний досвід організації експериментування як виду діяльності дітей, більш чітко визначила напрями професійної підготовки майбутніх педагогів, упровадження яких сприяло б розвитку готовності майбутніх вихователів до організації дитячого експериментування в закладах дошкільної освіти.

3. У кожному розділі дисертаційного дослідження представлено схеми, таблиці, рисунки, що значно підвищує якість виконання роботи. Бажано було б подати у вступі загальну кількість схем, таблиць та рисунків.

Утім, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують науково-теоретичну і практичність цінність дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що свідчить про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності та особистий внесок здобувача у вирішення проблеми дослідження експериментування як вида діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середини ХХ – початку ХХІ століття).

Дисертаційне дослідження Карук Інни Василівни «Експериментування як вид діяльності дітей у дошкільній педагогіці України (середина ХХ – початок ХХІ століття)», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», галузь знань 01 Освіта / Педагогіка повністю відповідає вимогам пп.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 та рекомендується до подання для розкляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді й присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами Вінницького
державного педагогічного
університету імені Михайла
Коцюбинського

[Handwritten signature]
15.03.2023

Оксана ВОЛОШИНА